Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle
HE 99/2025 vp

ENSI- JA
TURVAKOTIEN
LIITTO

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2026 liittyen Istanbulin sopimuksen toimeenpanoon ja kriisiauttamisen turvaamiseen

Ensi- ja turvakotien liitto ry (ETKL) kiittää lausuntopyynnöstä ja toteaa kohteliaimmin seuraavaa:
Suomea velvoittaa vuonna 2015 ratifioitu Euroopan Neuvoston yleissopimus naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemiseksi ja torjumiseksi. Valtion on osoitettava, että tämän nk. Istanbulin sopimuksen kattama väkivalta otetaan Suomessa vakavasti ohjaamalla tarvittavat resurssit sopimuksen edellyttämään väkivallan vastaiseen työhön. Sopimus myös velvoittaa valtiota tukemaan järjestöjen työtä ja toimimaan yhteistyössä näiden kanssa. Lisäksi pyydämme kiinnittämään huomiota Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen STEAn avustusten kriisiauttamiseen varatun määrärahan pienentämiseen, mikä voi vaarantaa väkivaltatyön avopalvelut, mutta myös päihdeäitien kriisiauttamisen ja muihin vaikeisiin elämäntilanteisiin liittyvän kriisiauttamisen järjestöissä.

1. Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan uhreille sekä tekijöille suunnatut neuvonta- ja tukipalvelut, eli ns. väkivaltatyön avopalvelut

Ensi- ja turvakotien liitto pitää tärkeänä ja positiivisena sitä, että turvakotitoiminnan rahoitusta lisätään ensi vuoden budjetissa. Istanbulin sopimuksen ja Euroopan neuvoston suosituksen täyttämisen lisäksi turvakotipaikkojen tarvetta osoittaa jatkuvasti nouseva turvakotien käyttäjämäärä.[1]

Istanbulin sopimus edellyttää, että uhreille on tarjolla lyhyt- ja pitkäaikaisia erityistukipalveluja, jotka jakautuvat alueelliselta kannalta asianmukaisesti (22 artikla). **Ensi- ja turvakotien liitto pitää välttämättömänä sitä, että lyhytaikaiseksi ympärivuorokautiseksi kriisiavuksi tarkoitettujen turvakotien lisäksi Suomessa turvataan riittävät resurssit väkivallan uhreille, lapsille ja tekijöille suunnattuihin neuvonta- ja tukipalveluihin, joista apua saa nopeasti, mutta myös riittävän pitkään.** Turvakotien antama kriisiapu ei yksin riitä väkivallasta toipumiseen ja siitä selviytymiseen.

Väkivallasta selviytyminen ja sen aiheuttamasta traumasta toipuminen vaatii aikaa. ETKL:ssä tarjotaan väkivaltatyön avopalveluja 23 jäsenyhdistyksessä eri puolella Suomea sekä valtakunnallisen chatin kautta. Niiden kautta apua saaneiden määrä on viime vuosina kasvanut merkittävästi ja on hyvä huomata, että niiden asia-

---

[1] Kansallisen tutkimuksen (FRA) mukaan Suomessa joka kolmas 15-74 -vuotias nainen joutuu lähisuhteissaan väkivallan kohteeksi tai sen uhan alaiseksi. Lisäksi näissä tilanteissa on osallisina iso määrä lapsia. Euroopan Neuvoston suositus turvakotipaikkojen määrästä perustuu asukaslukuun, ja Suomelle suositus on 500 perhepaikkaa. Istanbulin sopimuksen ratifioinnin myötä valtio otti 2015 vastuun turvakotitoiminnan rahoituksesta ja THL turvakotitoiminnan koordinaatiosta. Vuoden 2025 alussa Suomessa oli yhteensä 28 turvakotia ja niissä yhteensä 228 perhepaikkaa. THL:n arvion mukaan Suomessa tarvitaan 262-367 turvakodin perhepaikkaa (Hietamäki 2020). Istanbulin sopimuksen ja Euroopan neuvoston suosituksen täyttämisen lisäksi turvakotipaikkojen tarvetta osoittaa jatkuvasti nouseva turvakotien käyttäjämäärä. Vuonna 2024 turvakodeissa oli 5 801 asiakasta. Vaikka turvakoti on kriisivaiheen lyhytaikaista tukea, jossa viivytään keskimäärin kolme viikkoa, oli vuoden 2024 asumisvuorokausien määrä 3 % edeltävää vuotta suurempi. Tilanpuutteen vuoksi jouduttiin turvakotipaikkaa kysyvä ohjaamaan toisen paikkakunnan turvakotiin 1318 kertaa! Tämä on hälyttävä tilanne, sillä toiselle paikkakunnalle turvakotiin siirtyminen on vain poikkeustapauksissa mahdollinen vaihtoehto – suurimman osan apua tarvitsevista on pystyttävä käymään töissä ja koulussa m4ös turvakodissa olon aikana.

kasmäärä on vuositasolla suurempi kuin koko Suomen turvakodeissa apua saaneiden määrä. Järjestöt tuottavat tällä hetkellä suurimman osan väkivaltatyön avopalveluista, ja suurin osa näistä rahoitetaan nyt STEA:n, kautta saatavalla valtionavustuksella. STM:n hallinnonalan budjetissa on edelleen suuri vähennys STEA-avustuksiin jo viime vuonna tehtyjen jättimäisten leikkauksien lisäksi (momentti 33.90.50). Tämä vaikeuttaa merkittävästi järjestöissä tehtävää työtä ja saattaa kohdistua myös väkivaltatyön avopalveluihin.

Budjettimomentin (33.90.50) sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen esitetään vähennystä 37 M€:sta 21 M€:aan eli 43 prosenttia. Tämä poikkeaa oleellisesti muiden euromäärältäänkin suurempien toimintaluokkien 0-18 prosentin vähennyksistä. (Järjestöjen toimintaedellytysten vahvistaminen -6 %, Terveyden edistäminen sekä työ- ja toimintakyvyn vahvistaminen -18 %, Osallisuuden, toimijuuden ja arjenhallinnan tukeminen +1%). Esitys poikkeaa myös STM:n esityksestä, eikä perusteita siihen, miksi vähennykset kohdistetaan kriisiauttamiseen, ole avattu. **Vaikka summa kokonaisuudessaan on pieni, ETKL pyytää valiokuntaa kiinnittämään huomiota siihen, että sen vaikutukset ovat isot vauva- ja lapsiperheille Suomessa.** ***Esitämme määrärahojen lisäämistä budjettimomentille (33.90.50) tai kohdentamista sen sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen.***

Kriisiauttaminen on osa Suomen sisäisen turvallisuuden ja kokonaisturvallisuuden ylläpitämistä ja edistämistä. Väkivaltaa kohdanneiden auttaminen ei ole vain yksilön hyvinvoinnin kysymys, vaan se vahvistaa koko yhteiskunnan sisäistä turvallisuutta ja kokonaisturvallisuutta. Kun uhreja tuetaan, ehkäistään väkivallan uusiutumista, ylläpidetään luottamusta yhteiskuntaan ja rakennetaan resilienttiä yhteiskuntaa.

Mikäli lähisuhdeväkivallan vastaisen työn STEA-rahoitus lopetettaisiin ja työn odotettaisiin siirtyvän hyvinvointialueiden vastuulle, merkitsisi se sitä, että järjestöjen nykyisiltä väkivaltatyön avopalveluilta, jotka siis ovat valtaosa Suomen väkivaltatyön avopalveluista, katoaisi rahoituspohja kokonaan. Tässä taloudellisessa tilanteessa on erittäin epätodennäköistä, että työ jatkuisi muuten. Ensi- ja turvakotien liiton ja jäsenyhdistysten STEAlta vuodelle 2025 saama avustus lähisuhdeväkivallan uhrien ja tekijöiden kanssa tehtävään työhön on 5,6 M€. Rahoituspohjan mureneminen merkitsisi myös sitä, että järjestöissä oleva laaja ja monipuolinen erityisosaaminen katoaisi. Vastaavaa osaamista hyvinvointialueilla ei ole. Vaikka julkinen valta, viime kädessä Istanbulin sopimuksen ratifioinut Suomen valtio, on vastuussa väkivaltatilanteiden vakavasti ottamisesta ja avun saamisen varmistamisesta, määrittelee Istanbulin sopimus nimenomaisesti yhdeksi tavoitteekseen tukea järjestöjä ja lainvalvontaviranomaisia sekä auttaa niitä toimimaan tehokkaassa yhteistyössä (1 artikla). Omassa artiklassaan (9) edellytetään valtiota tunnustamaan, kannustamaan ja tukemaan kansalaisjärjestöjen ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden työtä ja vakiinnuttamaan tehokas yhteistyö näiden kanssa. ETKL muistuttaa, että ratifioitu sopimus on valtiota velvoittava.

ETKL pitää hyvänä sitä, että Istanbulin sopimuksen toimeenpanon yhteensovittamisesta, seurannasta ja vaikutuksen arvioinnista vastaavalle Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunnalle (NAPE) on varattu viimevuotiseen tapaan 150 000 euroa.

ETKL huomioi, että OM:n hallinnonalalla on kirjattu Rikosuhripäivystyksen toimintaan 150 000 euron vähennys. Todellinen tarve Rikosuhripäivystyksen julkisen palveluvelvoitteen mukaisen toiminnan toteuttamiseksi on 265 000 euron lisäys vuoden 2025 tasoon. On tärkeää, että tämä kompensoidaan budjettiin kirjatusta rikoksen uhrien tukipalveluiden rahoituksen vahvistamiseen tarkoitetusta 700 000 euron lisäyksestä. Myös Rikosuhripäivystyksen ihmiskaupan uhrien erityistukipalvelun säilyttäminen edellyttää oikeusministeriöltä 250 000–300 000 euron vuosittaista avustusta STEA-rahoituksen lisäksi olettaen, että STEA-rahoitusta ei leikata.

2. Vauvaperheiden päihteettömän ja turvallisen arjen edistäminen avopalveluin (Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän avopalvelujen toiminnan turvaaminen)

Pyydämme valiokuntaa kiinnittämään huomiota myös siihen, että **budjettimomentin (33.90.50) sisällä kriisiauttamiseen ja arjen turvallisuuden edistämiseen esitettävä 43 %:n (16 M€:n) vähennys saattaa uhata myös Pidä kiinni® -hoitojärjestelmän mukaisten avopalvelujen Stealta saatavaa rahoitusta.** Pidä kiinni® -hoitojärjestelmä on valtakunnallinen, kansainvälisestikin ainutlaatuinen ja tutkitusti vaikuttava hoitomalli, joka tarjoaa päihdeongelmaisille vauvaperheille kokonaisvaltaista tukea. Järjestelmä yhdistää ympärivuorokautisen hoidon ja avopalvelut, ja sen vaikuttavuus on osoitettu niin asiakastuloksissa kuin kustannusvaikuttavuudessa. Pidä kiinni® -avopalvelun etsivän ja matalan kynnyksen työssä haasteellisesi tavoitettavat päihdeongelmaiset perheet tavoitetaan varhaisessa vaiheessa ja ohjataan tarvittaessa tiiviimpään tukeen. Pidä kiinni -avopalvelun vertaisuuteen perustuva yhteisö on tutkitusti tehokas tuen muoto. Pidä kiinni avopalveluissa autettiin vuonna 2024 yhteensä 450 henkilöä.

Äidin päihteidenkäyttö on yleisimpiä syitä pienten lasten huostaanottoihin. 3000–6000 sikiötä on vuosittain vaarassa vaurioitua äidin päihteiden käytön takia. Pelkästään yhden vauvan pitkäaikaisen huostaanoton kustannukset sijoituspaikasta riippuen ovat 1–1,6 M€. Järjestöjen avopalvelujen avulla pystytään tavoittamaan sellaisia henkilöitä, jotka muuten jäisivät tai jättäytyisivät ja palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Päihdeongelmaisen vanhemman tukeminen on ratkaisevaa vauvan kehitykselle, ja ilman oikea-aikaista apua riski vauvan kaltoinkohtelulle kasvaa.

Äidin päihdeongelma vaikuttaa sikiöön monella tavalla. Odotusajan päihteiden käyttö altistaa eriasteisille sikiövaurioille, jotka pahimmillaan aiheuttavat pysyvän kehitysvamman. Suoran päihteiden sikiöaltistuksen lisäksi sikiö- ja vauva-ajalla on erityinen merkitys aivojen, stressinsäätelyjärjestelmän ja terveyden kehitykselle pitkälle aikuisikään. Viime vuosien tutkimustieto (esimerkiksi FinnBrainin ja ACE-tutkimukset) on osoittanut sikiö- ja vauva-ajan suuren merkityksen aivojen kehitykselle sekä ihmisen koko tulevalle hyvinvoinnille.

ETKL on useina vuosina tuonut esiin Pidä kiinni -hoitojärjestelmän merkityksen valtion budjettia koskevissa lausunnoissaan. Liitto on korostanut hoitojärjestelmän vaikuttavuutta ja sen rahoituksen jatkuvuuden tärkeyttä. Valtio on osoittanut rahoitusta Pidä kiinni -ensikodeille useina vuosina eduskunnan ns. joululahjarahojen kautta. Eduskunta on toistuvasti huomauttanut hallituksille, että hoitojärjestelmälle tulee löytää pysyvä rahoitus. Taustalla on ollut huoli hoitojärjestelmän jatkuvuudesta ja sen tarjoaman tuen katkeamisesta.

Eduskunnan tahtotila ei ole toteutunut, vaan vuoden 2025 aikana hoitojärjestelmä on kohdannut vakavia haasteita ja on rahoituksen puutteessa alkanut romuttua. Joululahjarahoja ei myönnetty enää jouluna 2024, minkä seurauksena seitsemästä ympärivuorokautisesta Pidä kiinni -ensikodista enää kaksi jatkaa ETKL:n jäsenyhdistyksissä. Kolme on jouduttu lopettamaan ja kaksi on myyty yritykselle. STEA myönsi vuodelle 2025 hoitojärjestelmän koordinaatioon vain alasajorahoituksen. Tämän seurauksena eri puolella Suomea olevien yksiköiden tuki, yhteinen koulutus, valtakunnallinen laatujärjestelmä, tilastointi ja vaikutusten arviointi on jouduttu lopettamaan.

Nyt on viimeinen hetki turvata edes osa apua tarvitsevien vauvaperheiden avusta ja hoitojärjestelmään kertyneestä osaamisesta. Avopalveluyksiköiden toiminta, etsivä ja matalan kynnyksen työ, on edelleen käynnissä, ja niiden STEA-rahoituksen säilyminen on kriittistä, jotta hoitojärjestelmän vaikuttava työ voi

jatkua. Budjetissa mainittu STEAn kriisiauttamiseen suunnattujen avustusten vähennys on merkittävä uhka tälle toiminnalle. Ilman rahoitusta menetetään vuosikymmenten aikana kehitetty asiantuntemus ja perheiden tarvitsema tuki.

3. Lapsiperheiden köyhyys ja toimeentulotuki

Lapsiperheiden ja lasten köyhyyden lisääntyminen on huolestuttava ilmiö. THL:n (2025)[2] laskentamallin mallin mukaan hallituksen vuosien 2024–2025 sosiaaliturvaleikkausten arvioidaan lisäävän toimeentulotukea saavien henkilöiden määrää noin 30 000:lla. Pienituloisten määrä puolestaan kasvaisi noin 110 000 ihmisellä, joista alaikäisiä on 27 000. Lapsiperheköyhyys on lisääntynyt lähes 20 000 lapsella. Yhä useampi lapsi näkee oman tulevaisuutensa aiempaa epävarmempana. Sosiaali- ja terveysministeriön arvio osoittaa, että yli 80 prosentilla toimeentulotukea saaneista henkilöistä käytettävissä olevat tulot laskivat vuosien 2024–2025 muutosten seurauksena (STM 2024)[3].

Toimeentulotuen kokonaisuudistuksen vaikutuksesta tulonmenetykset kasvavat edelleen ja tuensaajien pienituloisuus lisääntyy ja syvenee. Toimeentulotuki on viimesijainen turva, jonka tehtävänä on mahdollistaa ihmisarvoisen elämän edellytykset myös köyhemmissä perheissä. Myös uuteen yleistukeen on tehtävä tarkennuksia, jotta se ei heikennä perheiden taloudellista tilannetta. YK:n Lapsen oikeuksien komitea on suositellut, että Suomi välttää sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia, jotka vaikuttavat köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin. Toimeentulotuen perusosia ei pidä alentaa, eikä perustoimeentulotuen tasoa leikata. Ansiotulovähennys tulee säilyttää. Terveysmenot tulee huomioida jatkossakin niin, että jokainen toimeentulotuen varassa oleva voi hoitaa sairauksiaan. Yleistukeen tulisi tehdä lapsikorotus ja lapsiperheiden tarveharkinnan erikoissäännöt säilyttää. Yleistuki tulisi asettaa riittävälle tasolle ja indeksikorotukset olisi tehtävä normaalisti vuodesta 2026 alkaen.

Helsingissä 6.10.2025

Ensi- ja turvakotien liitto ry
Oona Ylönen
pääsihteeri

---

[2] THL 20205: Muuttuuko arvio sosiaaliturvaleikkausten vaikutuksista, kun toimeentulotuen simulointia tarkennetaan? Jussi Tervola ja Joonas Ollonqvist 2025. INVESTWorking Papers 127/2025 NVEST#NewWelfareState

[3] STM 2024: Vuosien 2024 ja 2025 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutukset kotitalouksien taloudelliseen asemaan.